

Nr 77

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 a § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), m. m.; given Stockholms slott den 18 mars 1966.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 a § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), *dels* bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF ADOLF

Svante Lundkvist

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att familjebidrag till civilförsvarspliktig skall kunna utgå vid all s. k. heltidsutbildning och övning i anslutning därtill i stället för som f. n. endast vid tjänstgöring som har pågått minst sex dagar i följd. Förslaget föranleder ändring i familjebidragsförordningen. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 1966. Kostnaderna för familjebidrag beräknas till följd av ändringen öka med omkring 45 000 kr. under budgetåret 1966/67.

Vidare föreslås att ersättningsbeloppet för civilförsvarspliktigs kostnad för resa med egen bil vid inställelse till civilförvarstjänstgöring höjs från f. n. 10 öre per km till det lägsta belopp som utgår till statstjänstemän m. fl. vid tjänsteresa, f. n. i allmänhet 22 öre per km. Förslaget beräknas medföra förhållandevis ringa kostnadsökningar.

Förslag

till

Förordning**om ändrad lydelse av 1 a § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946 (nr 99)**

Häriigenom förordnas, att 1 a § familjebidragsförordningen den 29 mars 1946¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

1 a §.

Vad i ————— enligt 1 §.

Vid tillämpning ————— skall iakttagas
att familjebidrag må utgå *allenast* att familjebidrag må utgå *endast*
under förutsättning att tjänstgöring till den som utbildas vid heltidskurs
fullgjorts minst sex dagar i följd, eller i omedelbar anslutning till så-
dan kurs deltagar i övning,
att vad i förordningen ————— stycket *civilt försvarslagen.*

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1966.

¹ Förordningen omtryckt 1960: 152. Senaste lydelse av 1 a § se 1962: 674.

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 18 mars
1966.*

Närvarande:

Ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, LINDSTRÖM,
LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, HERMANSSON, HOLMQVIST, ASPLING,
SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler statsrådet Lundkvist fråga om *ändrade grunder för vissa ersättningar till civilförsvarspliktiga* och anför.

Riksdagen fastställde år 1962 riktlinjer för avlöning och andra ersättningar till civilförsvarspliktiga m. fl. (prop. 101, L²U 24, rskr 309). I samband därmed antog riksdagen förslag till ändring i förordningen den 29 mars 1946 (nr 99, omtryckt 1960: 152) om familjebidrag åt värnpliktiga m. m. (*familjebidragsförordningen*). Kungl. Maj:t har sedermera i överensstämmelse med de grunder som riksdagen antog utfärdat kungörelsen den 30 november 1962 (nr 619) om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga (här kallad *civilförsvarsavlöningskungörelsen*).

De bestämmelser i dessa författningar som rör de civilförsvarspliktiga bygger i princip på att förmånerna skall bestämmas i huvudsak på samma sätt som de förmåner som enligt familjebidragsförordningen och *värnpliktsavlöningskungörelsen den 12 september 1958 (nr 485, omtryckt 1963: 242)* utgår vid värnpliktstjänstgöring. Jämknings i förmånerna för vissa kategorier civilförsvarspliktiga har dock gjorts och även i övrigt har avvikelser skett i förhållande till det militära systemet.

Vid 1965 års riksdag behandlades två motioner (I: 127 och II: 394) som rörde bestämmelserna om avlöning m. m. till civilförsvarspliktiga, bl. a. frågan om ersättning för kostnad för bilresa vid inställelse till civilförsvartjänstgöring. Andra lagutskottet anförde i utlåtande över motionerna (nr 60) att utskottet ansåg skyndsamt översyn av bestämmelserna vara önskvärd och att utskottets uppfattning härom borde bringas till Kungl. Maj:ts kännedom. Utlåtandet godkändes av riksdagen (rskr 350). I prop. 1966: 1 (bil. 13 s. 109) har jag anmält att översyn av dessa bestämmelser pågår inom inrikesdepartementet och att även reglerna om rätt för civilförsvarspliktiga att få familjebidrag ses över. Översynen har nu slutförts i fråga om familjebidragsreglerna och bestämmelserna om bilersättning.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att Kungl. Maj:t den 30 juni 1965 uppdrog åt 1965 års försvarsutredning att ta upp frågan om värnpliktigas ekonomiska och sociala förmåner till särskild prövning. Denna prövning kan leda till förslag till ändringar också i fråga om förmåner för civilförsvarspliktiga. Jag finner dock inte skäl att av denna anledning låta anstå med att överväga de ändringsförslag som vid översynen inom departementet har bedömts vara angelägna.

Familjebidrag

I fråga om rätten till ersättning för tjänstgöring inom civilförsvaret delas de civilförsvarspliktiga in i två kategorier, en som omfattar personer i värnpliktsåldern — både män och kvinnor — och en som omfattar personer över denna ålder.

Enligt civilförsvarsavlöningskungörelsen är civilförsvarspliktig t. o. m. det kalenderår då han fyller 47 år i allmänhet berättigad att vid tjänstgöring inom det allmänna civilförsvaret eller verkskyddet få ersättning i form av penningbidrag och i vissa fall utbildningspremier och tjänstgöringspremier. Är den civilförsvarspliktige äldre, är han vid tjänstgöringen berättigad till civilförsvarspenning och i vissa fall utbildningspremier. Ersättningarna utgår vid tjänstgöring för utbildning och vid deltagande i övning i omedelbar anslutning till tjänstgöring för utbildning (4 §). Penningbidragen samt utbildnings- och tjänstgöringspremierna är anpassade till motsvarande ersättningar enligt värnpliktsavlöningskungörelsen. Civilförsvarspenningens storlek bestäms däremot med hänsyn till den civilförsvarspliktiges inkomst. Med civilförsvarspliktiga jämföras i civilförsvarsavlöningskungörelsen även vissa andra kategorier (1 § andra stycket).

I 1 § familjebidragsförordningen föreskrivs att förordningen skall tillämpas — förutom på värnpliktig och vissa därmed jämställda kategorier — på civilförsvarspliktig som inkallas till tjänstgöring enligt 12 § civilförsvarslagen den 22 april 1960 (nr 74) i den mån han fullgör tjänstgöringen före det kalenderår då han fyller 48 år och under förutsättning att tjänstgöringen inte skall anses fullgjord i kommunal anställning. Kungl. Maj:t kan föreskriva att förordningen skall tillämpas på civilförsvarspliktig även i andra fall.

Enligt familjebidragsförordningen kan familjebidrag utgå i form av familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag. Bidraget är behovsprövat och betalas ut av den civilförsvarspliktiges hemortskommun eller i fråga om verkskyddspersonal av arbetsgivaren. Kommun får helt eller delvis statsbidrag för bidrag som kommunen har gett ut.

En förutsättning för att familjebidrag skall kunna utgå till civilförsvarspliktig är enligt 1 a § familjebidragsförordningen att den civilförsvarspliktige har fullgjort tjänstgöring under minst sex dagar i följd. Som motive-

ring till denna tidsbegränsning anförde föredragande departementschefen i prop. 1962: 101 att man inte borde belasta familjebidragssystemet med ansökningar från korttidstjänstgörande civilförsvarspliktiga. Familjebidragsgivningen föranleder med hänsyn till att bidragen är behovsprövade ett omfattande arbete, framhöll departementschefen. I vanliga fall torde inte heller tjänstgöring om endast ett fåtal dagar föranleda verkligt behov av familjebidrag. Utbildningskurser om en vecka (sex vardagar) torde komma att anordnas i viss utsträckning medan kortare sammanhängande heldagskurser torde bli mer sällsynta. Enligt departementschefens mening borde deltagare i veckokurser inte avskäras från möjlighet att få familjebidrag, medan deltagare i kortare kurser inte borde få bidrag. Vid beräkningen av antalet tjänstgöringsdagar borde in- och utryckningsdagar inräknas. Vidare framhölls i fråga om ersättning för deltagande i övning att övningstiderna inom civilförsvaret i regel inte överstiger mer än en eller annan dag och att övningarna ofta rör ett större antal personer. Egentligt behov av ersättning vid tjänstgöring av så kort varaktighet torde i allmänhet inte föreligga. Däremot skulle det uppkomma betydande administrativt arbete, om ersättning skulle utgå till deltagare i övningar. Departementschefen ansåg därför att penningbidrag, familjebidrag och premier i regel inte borde utgå vid övningar. Uttalandena godtogs av riksdagen (L²U 24, rskr 309).

Den lokalt bedrivna civilförsvarsutbildningen genomförs i princip som deltidstudium vilken förläggs till kvällar eller annan tid som normalt är arbetsfri. I vissa fall har emellertid utbildningen anordnats som heltidsutbildning, dvs. i form av kurser på dagtid. Detta har skett främst för personal i glesbygder som det är svårt att samla till kvällskurser o. d. Numera anordnas inom vissa civilförsvarsområden heltidsutbildning även av andra skäl, nämligen för att man skall kunna genomföra utbildningen mer rationellt och bättre utnyttja de utbildnings- och övningsanordningar som behövs och för att den eftersläpning i utbildningen som råder skall kunna inhämtas snabbare (jfr prop. 1965: 1 bil. 13 s. 184). Utbildningstiderna för de heltidskurser som det här är fråga om varierar i allmänhet mellan sammanlagt 30 och 60 timmar. Härtill kan komma viss tid för in- och utryckning.

Heltidskurser som pågår kortare tid i följd än sex dagar har således blivit vanligare än som förutsattes när sexdagsregeln i 1 a § familjebidragsförordningen infördes. Visserligen torde behov av familjebidrag vid kortare kurser ofta vara mindre framträdande. Även för deltagare i sådana kurser kan tjänstgöringen emellertid medföra ett inte obetydligt ekonomiskt avbräck. Regeln att tjänstgöringen skall pågå visst antal dagar för att familjebidrag skall kunna utgå är alltså ägnad att i vissa fall medföra oskäliga resultat vid tillämpningen. Med hänsyn till vikten av att man hos de civilförsvarspliktiga upprätthåller en positiv inställning till civilförsvaret anser jag det angeläget att sådana resultat undanröjs i den utsträckning det är

möjligt och rimligt. Det skulle därför vara i och för sig önskvärt att tidsbegränsningen i 1 a § familjebidragsförordningen kunde slopas. En sådan reform i fråga om heltidskurserna torde inte komma att röra så många personer som kan vara berättigade till familjebidrag att man från administrativa synpunkter har anledning att avstå från reformen. Däremot skulle det medföra stort administrativt besvär att låta rätten till familjebidrag gälla även vid korta övningar utan samband med utbildning. Enligt civilförsvarslagen är nämligen alla civilförsvarspliktiga och således inte endast de som är inskrivna till civilförsvarstjänst skyldiga att delta i övningar. Övningar utan samband med utbildning kan därför avse ett avsevärt antal personer. En lämplig avgränsning av rätten till familjebidrag synes nås om sådant bidrag utgår till den som utbildas vid heltidskurs eller i omedelbar anslutning till sådan kurs deltar i övning. Jag föreslår att 1 a § familjebidragsförordningen ändras i enlighet härmed.

Kostnaden för en sådan reform beräknas till omkring 45 000 kr. Anslagsposten till familjebidrag under anslaget Avlöningar till civilförsvarspliktiga m. m. har för budgetåret 1966/67 beräknats med hänsyn härtill (prop. 1966: 1, bil. 13 s. 109).

I enlighet med det anförda har inom inrikesdepartementet upprättats förslag till ändrad lydelse av 1 a § familjebidragsförordningen. Författningsändringen bör träda i kraft den 1 juli 1966.

Ersättning för bilresa

Enligt civilförsvarsavlöningskungörelsen åtnjuter civilförsvarspliktig bl. a. fria resor vid inställelse till civilförsvarstjänstgöring. I 8 § föreskrivs att bestämmelserna om fria resor m. m. i värnpliktsavlöningskungörelsen skall äga motsvarande tillämpning i fråga om civilförsvarspliktig. Dock görs vissa avvikelser och tillägg. Så är t. ex. civilförsvarspliktig till skillnad från värnpliktig berättigad till fria resor oavsett färdvägens längd. I viss utsträckning bereds civilförsvarspliktig fri resa genom särskild handling eller biljett som berättigar honom till resa med reguljärt trafikmedel. I annat fall är han berättigad till resekostnadsersättning (8 § 5 civilförsvarsavlöningskungörelsen och 9 § 3 mom. värnpliktsavlöningskungörelsen). I fråga om civilförsvarspliktigs rätt till ersättning för kostnad för bilresa vid inställelse till tjänstgöring gäller 9 § 4 mom. värnpliktsavlöningskungörelsen utan avvikelse. Där förutsätts för att sådan ersättning skall utgå att tåg, fartyg, spårvagn, buss eller annan bil i linjetrafik inte finns att tillgå eller att det skulle medföra oskälig tidsutdräkt med hänsyn till kommunikationsförhållandena att anlita sådant färdmedel. Ersättning utgår med 10 öre per km eller det högre belopp som den civilförsvarspliktige visar sig ha utgett. Den som har använt egen bil får utöver 10 öre per km ersättning med 5 öre per km för varje medresenär, om denne är berättigad till ersättning för bilresa.

I motionen 1965: I: 127 anförs att bestämmelserna om bilersättning har tolkats så att om reguljära trafikmedel kan användas vid inställelsen till tjänstgöring men inte vid hemresan bilersättning utgår endast för hemresan. Därvid kan ersättning utgå för taxiresa. Motionären anser att en mer rationell ordning bör åstadkommas. I motionen 1965: II: 394 framhålls att den föreskrivna ersättningen för resa med egen bil inte täcker kostnaderna. Därför förekommer det att resa i stället företas med taxibil, varvid hela kostnaden ersätts. Statsverket får på så sätt vidkännas avsevärt högre kostnader än som skulle ha uppstått om kostnad för resa med egen bil hade ersatts enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet den 21 november 1952 (nr 735). Enligt motionären bör reglementets bestämmelser sättas i stället för de bestämmelser som f. n. gäller om ersättning för resa med egen bil vid in- och utryckning till utbildning eller övning vid civilförsvaret.

Över motionerna inhämtades yttrande från civilförsvarsstyrelsen och försvarets civilförvaltning. Båda dessa remissinstanser förordar mer generösa regler för bilersättning.

Civilförsvarsstyrelsen anför bl. a.

De frågeställningar motionärerna tar upp i samband med reseersättningarna är i huvudsak förknippade med resor i anslutning till den lokala utbildnings- och övningsverksamheten. Utbildningen bedrivs till övervägande del som deltidstudium, fördelad över ett flertal dagar. Detta medför dagliga resor till och från platsen för utbildningens bedrivande. Kursdeltagarna är i regel personer i 40-årsåldern och äldre med i allmänhet egna bilar, som de eljest regelmässigt använder vid sina förrättningar. Civilförsvarsstyrelsen finner det förstäligt om de snäva ersättningsreglerna ger upphov till irritation. Från länsstyrelserna har också i olika sammanhang omvittnats att så är förhållandet. Kursdeltagarna sägs ofta som protest icke ta ut medgiven ersättning eller anlita taxibil i stället för egen bil.

Civilförsvarsstyrelsen har från ett antal länsstyrelser begärt uppgifter om den under viss tidsperiod förekommande totala färdsträcka för resor, där ersättning för egen bil alternativt taxibil utgått med stöd av förevarande bestämmelser. Av de lämnade uppgifterna framgår att taxibil anlitas för ca en tredjedel av denna totala färdsträcka. Av uppgifterna framgår även att resorna med taxibil i genomsnitt kostat statsverket ca 40 öre per kilometer. Givetvis kan av de lämnade uppgifterna några slutsatser icke dras huruvida anlitan av taxibil skett som protest mot ersättningsbestämmelserna eller om det skett av andra skäl, t. ex. avsaknad av egen bil. Icke heller kan man dra några säkra slutsatser om huruvida och i vilken mån en höjning av ersättningen för egen bil skulle minska frekvensen av resorna med taxibil.

Styrelsen finner starka skäl tala för att liknande ersättningsregler bör gälla för de civilförsvarspliktiga i allmänhet som för instruktörer inom det lokala civilförsvaret. Enligt Kungl. brev den 6 december 1963, ändrat den 11 februari 1965, är sådan instruktör, om transportlägenhet inte har ställts till förfogande, berättigad till resekostnadsersättning enligt allmänna resereglementet. I fråga om ersättning för färd med egen bil gäller dock att

ersättning för kostnaden för användning av den egna bilen utgår även om förutsättningar härför inte föreligger enligt reglementet och att ersättningen är 25 öre per km.

Försvarets civilförvaltning framhåller att undantagsföreskrifter har meddelats för viss personal inom försvaret för vilka avlöningsbestämmelserna har utformats i nära anslutning till bestämmelserna i värnpliktsavlöningskungörelsen. Föreskrifterna betingas av olikheter i förhållande till värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden. Enligt 22 § 5 mom. hemvärnskungörelsen den 30 juni 1947 (nr 673, ändrad senast 1963: 129) är sålunda hemvärnsman i vissa fall berättigad till resekostnadsersättning enligt allmänna resereglementet, reseklass C, för färd som har företagits med tåg, fartyg, spårvagn, buss eller annan bil i linjetrafik. Understiger färdvägen 15 mil eller i vissa fall 25 mil äger hemvärnsman som har anlitat annat färdmedel få ersättning med 20 öre per km, i den mån färdvägen överstiger 5 km, samt särskild ersättning för varje medresenär enligt bestämmelserna i allmänna resereglementet. Enligt Kungl. brev den 17 maj 1963 med bestämmelser om frivillig tjänstgöring vid krigsmakten m. m. gäller motsvarande föreskrifter för medlemmar i frivilliga försvarsorganisationer vid viss utbildning som pågår minst fem dagar. Civilförvaltningen förklarar sig dela civilförsvarsstyrelsens uppfattning att ersättningen till de civilförsvarspliktiga för kostnaden för användning av egen bil är för låg. Ersättningen täcker inte driftkostnaderna för bilen. Ersättning enligt allmänna resereglementet jämfört med kungörelsen den 12 december 1952 (nr 780) angående resekostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil m. m. skulle dock bli för hög eftersom denna ersättning, f. n. 45 öre per km, avser att täcka även anskaffningskostnaden för bilen. Lämpligare skulle vara att bestämma ersättningen till det belopp som enligt dessa författningar utgår när den egna bilen har använts för tjänsteresor mer än 1 500 mil per budgetår, dvs. f. n. 22 öre per km. Detta belopp har beräknats motsvara i huvudsak endast kostnaden för drivmedel. Ersättningen till hemvärnsmän m. fl., 20 öre per km, torde ha beräknats efter sådan grund. Enligt civilförvaltningens mening skulle det vara skäligt om de civilförsvarspliktiga bereds ersättning för resa med egen bil enligt de bestämmelser som gäller för hemvärnsmän m. fl.

I likhet med motionärerna och de remissinstanser som har yttrat sig över motionerna anser jag att den ersättning som enligt värnpliktsavlöningskungörelsen utgår till civilförsvarspliktig för resa med egen bil är för låg. Ersättningen torde i allmänhet inte täcka de verkliga driftkostnaderna. Denna ordning har gett anledning till uttalat missnöje bland de civilförsvarspliktiga. Den kan dessutom i vissa fall vara kostnadsmässigt oförmånlig för det allmänna. Jag föreslår därför att ersättningsbeloppet höjs. Beloppet bör lämpligen bestämmas till vad som enligt kungörelsen angående resekostnadsersättning vid tjänsteresa med egen bil m. m. utgår för resa med

egen bil med tjänstevikt under 1 100 kg som har körts mer än 1 500 mil under budgetåret, f. n. i allmänhet 22 öre per km. Vidare föreslår jag att ersättning för resa med egen bil skall kunna utgå för både inställelse- och hemresa så snart sådana förhållanden som f. n. medför rätt till bilersättning föreligger i fråga om endera resan.

Kostnadsökningen till följd av mitt förslag torde bli förhållandevis ringa. Hänsyn till kostnadsökningen har tagits vid beräkningen av anslagsposten till reseersättningar under anslaget Avlöningar till civilförsvarspliktiga m. m. för budgetåret 1966/67 (prop. 1966: 1 bil. 13 s. 109).

Föredraganden hemställer att Kungl. Maj:t genom proposition föreslår riksdagen att

dels antaga det inom inrikesdepartementet utarbetade förslaget till förordning om ändrad lydelse av 1 a § familjebidragförordningen den 29 mars 1946 (nr 99),

dels godkänna de i ärendet angivna grunderna för ersättning till civilförsvarspliktig för resa med egen bil vid inställelse till och hemresa från civilförvarstjänstgöring.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Ingemar Reimer